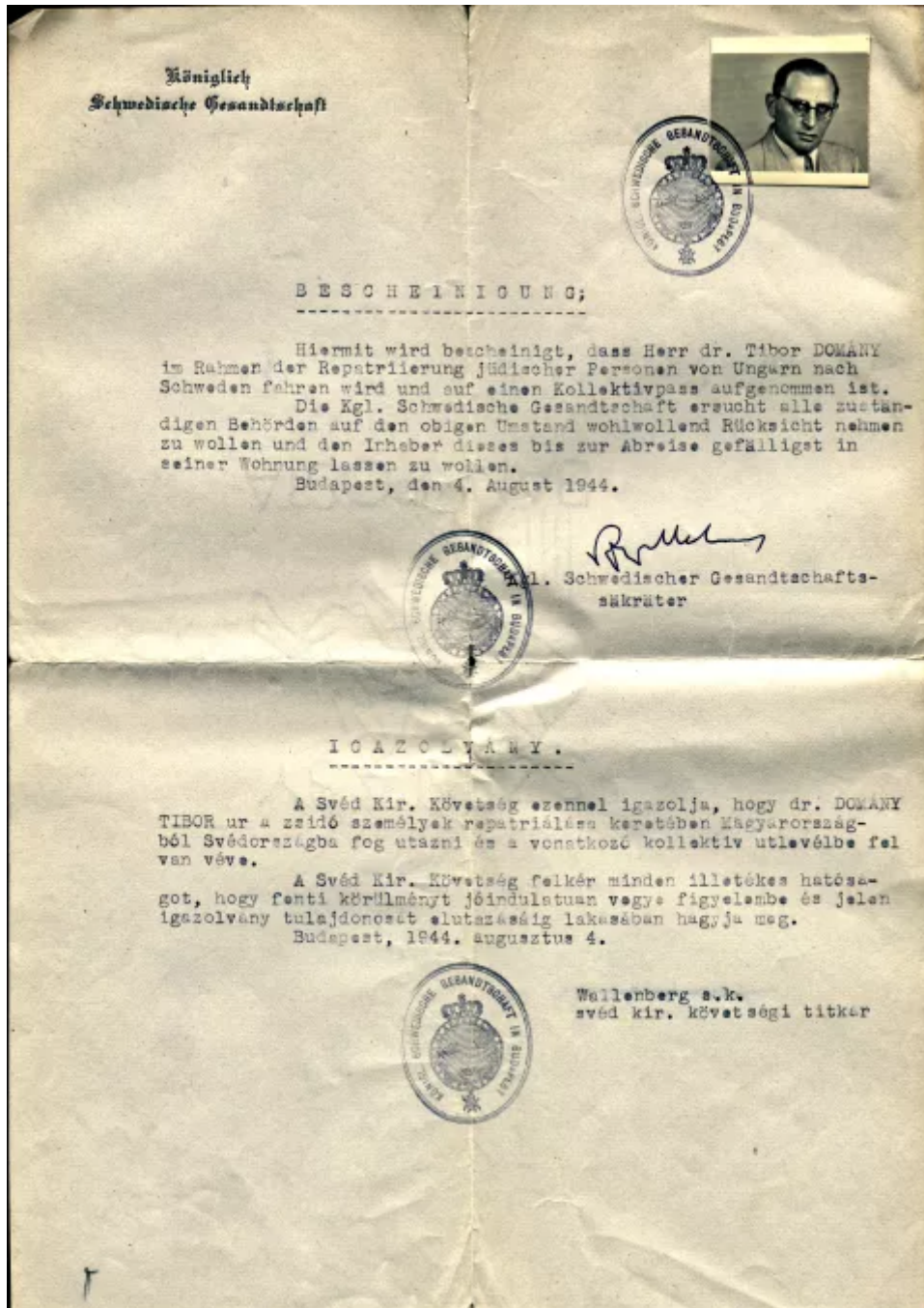

D. Tibor Igazolása A Svéd Királyi Követségtől

Ez egy dokumentum, amit a Svéd Királyi Követség állított ki az édesapámnak 1944. augusztus 4-én. Édesapám egyik Pesten élő testvérének, az Ármin bácsinak volt egy Sári nevű lánya. A Sári, hogy, hogy nem, itt Pesten megismerkedett egy svéd tisztviselővel, akit úgy hívtak, hogy Harald. Annak ellenére, hogy a Sári nem volt egy szép nő -- de nagyon okos volt --, ez egy nagy szerelem lett, és a Harald elvitte őt Stockholmba. Gondolom, hogy ez még a 1940-es évek, tehát még a zsidótörvények előtt lehetett. A Harald egy nagy biztosítási társaságnak volt az igazgatója. Ez a Sári unokanagynéném a vészkorszakban próbálta menteni az itt maradt családját, és a Harald által jött nekünk svéd menlevél. A zsidótörvényeket szomorúan éltük meg, de ezt szeretném rövidre fogni, nem akarok erre mindig visszaemlékezni. Akkor már külön voltunk a nagyszülőktől. Egy

utcában laktunk, de nem egy házban. Ők laktak a Ráday utca 33/b-ben, mi a 19-ben. A csillagos ház a Lónyay utcában volt. Lehetett választani, hogy ki hova megy, voltak kijelölve csillagos házak, és ez véletlenül egy rokonunknak, nagyapám testvérének, Spitzkopf Olgának volt a lakása, egy két- vagy háromszobás lakás. Elég sokan voltunk, vagy nyolcan-tizen egy szobában, de ott még viszonylag jobb volt a hangulat. Hogy meddig voltunk a csillagos házban, azt pontosan nem tudom, azt viszont kiemelném, hogy édesapám úgy maradt meg, hogy svéd menlevele volt. Édesapámat háromszor hozta vissza Wallenberg a józsefvárosi pályaudvarról. Hogy onnan munkaszolgálatra vitték volna, vagy deportálásra, már nem tudom. A KEOKH [Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság] augusztus huszonnegyedikével kiadta, hogy a családot svéd alattvalónak tekinti, és kéri a sárga csillag alól való mentesség megadását. Na most akkor mi egy pár hétre visszaköltözhattünk a Ráday utcai lakásunkba, valóban sárga csillag nélkül. Aztán jött október 15-e, Szálasi hatalomátvétele, miután minden rendelkezést töröltek, semmi mentességet nem fogadtak el [lásd: nyilas hatalomátvétel]. És akkor mi az édesanyámmal visszaköltöztünk a Lónyay utcai csillagos házba. De költözés közben a Lónyay utca és a Mátyás utca között egyszer csak jött egy nagy teherautó, ilyen árpádsávos, nyilas suhancokkal, és engem meg az édesanyámat földobtak a kocsira, úgy, ahogy voltunk, abban a ruhában, az utcáról. A szomszédaink közül látták egy páran, hogy minket elvittek. A teherautón már ült pár sárga csillagos ember. És elvittek Pasarétre, ahogy megtudtuk, a Jávor Pál akkori villájába. Annak a pincéjébe vittek le minket. Volt akkor egy elég híres, hírhedt nyilas ezredes -- nem tudom most a nevét, de valószínűleg a történészek tudják --, akik vadásztak a zsidókra, tudniillik azért vittek el, mert olyan időben költöztünk, amikor kijárási tilalom lehetett, négy óra után. Ez 1944. október 15-én volt. Ledobtak minket a pincébe. Még szerencse, hogy kislány voltam, nem is tudtam, hogy mi lesz, hogy lesz. Hogy kaptunk-e enni vagy nem, nem tudom, de hát az a csoda történt, hogy másnap, egy különös kegy folytán annak a nyilas ezredesnek eszébe jutott, hogy na, ezeket az embereket szabadon engedem. És akkor azt mondták, hogy mindenki menjen vissza a csillagos házba, vagy ahol éppen lakott. Ez egy isteni csoda volt. Nem is akartunk hinni a fülünknek. De hát hogy menjünk vissza, amikor kijárási tilalom van, ott vagyunk valahol Budán, és megint elfognak tíz lépés után? És akkor az történt, hogy fölraktak minket egy autóra, és visszavittek a Lónyay utca 18/b-be, a csillagos házhoz. Aztán voltunk még pár hétig a svéd védett házban, a Pozsonyi út 4-ben. Pontosán nem tudom, mikor voltunk ott, erre nem igazán emlékszem. Onnan mentünk a gettóba. Összetereltek minket egy téli reggelen, összekolompolták a házat. Gyalog mentünk, és nem tudtuk, hogy a Dunába-e vagy hova. Mindenhonnan hallottuk a tompa lövöldözést. De egy gyerek még nem volt teljesen a tudatában, a gyerekek soha nincs olyan félelemérzete, mint a felnőttek. És hát nem a Dunában kötöttünk ki, hanem a gettóban. Mit meséljek erről? Éhezünk, fáztunk, rossz volt. Rossz emlék, az embernek a gyerekkorát teljesen kettétörte. Egy ócska pincében voltunk -- mert nem volt ott már lakás, akkor már tele volt a gettó --, nem is tudom, hányan. Se ágy, se ilyesmi, emlékszem, volt egy házmester néni, és neki volt egy nagy ágya, és én mint gyerek, ott aludtam vele. A szüleim meg valahol a földön. Le voltak terítve matracok. Hogy aztán ott egyáltalán volt-e fűtés vagy nem, azt nem tudom. Még szerencse, hogy 1944 tele nem volt olyan nagyon hideg. Onnan ki se lehetett menni, zárt terület volt. Lehet, hogy a házból ki lehetett menni, egy kicsit ott sétálni, de erre én már nem igazán emlékszem. Csak arra emlékszem, hogy sokat voltam a szüleimmel. És annak örültünk, hogy egy napnak mindig vége volt. Úgy eltelt a nap a semmivel. Avval, hogy hallgattuk a bombázásokat, a belövéseket, és jöttek a hírek. Nem hiszem, hogy ott voltak még más gyerekek. Még azt se tudom, hogy hogy adtak enni, kik adtak enni. Nagyon keveset kaptunk enni. Annak volt köszönhető, hogy a gettóban túléltek, hogy Pest körül volt zárva már akkor, tehát az oroszok szerencsére már itt voltak, és így elkerültük a deportálást. De hát nagyon sokat éhezünk, és az

utolsó pillanatban, január 18-án, mikor bejöttek az oroszok, akkor kezdtek osztogatni egy-két konzervet, ezt-azt-amazt. És amikor kinyitották a gettót -- ott voltunk egészen az Akácfa utca végén, a Király utcánál, az utolsó ház a terézvárosi templomnál --, és a palánkot amikor áttörtük, akkor jöttünk haza.